

<https://doi.org/10.18778/0860-6587.21.29>

*Grażyna Zarzycka**

MEDIA W NAUCZANIU JĘZYKÓW OBCYCH. KONCEPCJE TEORETYCZNE I WYBRANE ROZWIĄZANIA METODYCZNE

Słowa kluczowe: media edukacyjne, językowa edukacja medialna, pedagogika mediów

Streszczenie. W artykule stawiam pytanie o miejsce i rolę środków masowego przekazu w nauczaniu języków obcych w epoce rewolucji językowej, wywołanej przez ekspansję mediów elektronicznych. Przedstawiam ważne głosy na ten temat ze specjalistycznych teoretycznych prac glottodydaktycznych, opublikowanych przez uznane wydawnictwa brytyjskie i amerykańskie, jak też wybrane pomysły z anglojęzycznych prac metodycznych, poświęconych użyciu technologii elektronicznych w nauczaniu języków obcych. Ważnym celem tego artykułu jest przybliżenie polskim glottodydaktykom nowych teorii, definicji i klasyfikacji mediów edukacyjnych oraz oczekiwań światowych badaczy i ich opinii (nieraz skrajnie od siebie różnych) na temat uwarunkowań dotyczących stosowania nowych mediów w pedagogice języków obcych, a także dylematów z tym związanych.

1. WPROWADZENIE

Rewolucja medialna stała się faktem. Nieodzowna jest więc dyskusja na temat jej konsekwencji dla glottodydaktyki. Przedstawiciele różnych specjalności zawodowych mają określone oczekiwania wobec środków masowego przekazu. Sposób definiowania, klasyfikowanie mediów, a wreszcie formy ich wykorzystywania w danej dziedzinie mogą, a nawet powinny się różnić. Specjalistom zajmującym się nauczaniem języków obcych i badaniem procesu ich uczenia się / nauczania niezbędna jest wspólna wiedza o użyciu mediów w pedagogice językowej. Niniejszy artykuł ma spełnić zadanie, polegające na dostarczeniu jej polskim badaczom i nauczycielom języków obcych, w tym języka polskiego jako obcego. Mam nadzieję, że przedstawione tu teorie i koncepcje metodyczne skłonią polskich glottodydaktyków do refleksji i porównań.

Podstawowymi, wykorzystywanymi w artykule, naukowymi pracami źródłowymi o charakterze teoretycznym są:

* grazyna.zarzycka@wp.pl, Katedra Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej, Instytut Filologii Polskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki, ul. Pomorska 171/173, 90-236 Łódź.

1. M. Byram (red.), *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning*, Routledge, London and New York, 2004. W niniejszym artykule dokonano analizy zawartości kilku haseł związanych z użyciem mediów w nauczaniu języków obcych.

2. W.M. Chan, K.N. Chin, M. Nagami, T. Suthiwan, *Media in foreign language teaching and learning: an introduction to the book*, [w:] W.M. Chan i in. (red.), *Media in Foreign Language Teaching and Learning*, Studies in Second and Foreign Language Education 5. De Gruyter Mouton, Boston, 2011. W pracy tej zebrano 16 artykułów wygłoszonych na zorganizowanej w 2008 r. przez National University w Singapurze trzeciej konferencji CLaSIC (Centre for Language Studies International Conference), poświęconej roli mediów w nauczaniu / uczeniu się języków obcych. W niniejszym artykule wykorzystuję rozdział wstępny tej wartościowej pracy.

3. Nieustannym źródłem inspiracji i wiedzy są też dla mnie prace Davida Crystala – słynnego językoznawcy brytyjskiego, prognostyka, wizjonera oraz genialnego intepretatora zjawisk językowych. W mojej pracy omawiam fragmenty jego książek: D. Crystal, 2001, *Language and the Internet*, Cambridge University Press: Cambridge UK oraz *The Language Revolution*, Polity Press: Cambridge UK & Malden USA, 2004.

Do przedstawienia propozycji rozwiązań metodycznych dotyczących stosowania mediów elektronicznych w nauczaniu języków obcych (zob. część 4) posłuży, oprócz wymienionej wyżej książki Crystala *Language and the Internet*, przegląd anglojęzycznych serii metodycznych wydawanych przez uznane wydawnictwa uniwersyteckie, a szczególnie *Resource Books for Teachers*, która ukazała się nakładem Oxford University Press.

W niniejszej publikacji nie nawiązuję do prac z zakresu pedagogiki mediów odnoszących się wprost do nauczania języka polskiego jako obcego, ponieważ ich omówieniem zajmę się w kolejnym moim artykule¹.

2. WYBRANE KONCEPCJE TEORETYCZNE DOTYCZĄCE UŻYCIA MEDIÓW W EDUKACJI JĘZYKOWEJ

2.1. Definiowanie mediów

Media zawsze były uważane za ważne narzędzie w nauczaniu języko obcych. Media wykorzystywane w kontekście edukacyjnym definiowane są jako

¹ Zob. referat: *Językowa edukacja medialna kolejnym wyzwaniem dla glottodydaktyki polonistycznej? Studium problemu w świetle rezultatów projektu międzynarodowego LiME – Languages in Media*, który został zgłoszony na konferencję Stowarzyszenia „Bristol” Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego, organizowaną przez Szkołę Języka i Kultury Polskiej KUL oraz Katedrę Języka Polskiego Instytutu Filologii Polskiej KUL w dniach 26–27 września 2014 r. w Lublinie.

a channel or system of communication, information, or entertainment or something (such as a magnetic disk) on which information may be stored / kanał lub system komunikacji, informacji lub treści rozrywkowych albo coś (np. płyta magnetyczna) służącego do przechowywania informacji (Chan i in., 2011, s. 2) [wszystkie tłumaczenia w tekście – G.Z.].

Szeroka definicja została również sformułowana w *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning* (*Routledge Encyclopedia of LT&L*), gdzie materiały i media (*materials and media*) w haśle pod tym samym tytułem są określane jako *everything that can be used to support the foreign language process / wszystko, co wspomaga proces uczenia się języków obcych* (Byram, red., 2004, s. 394). W haśle tym wyszczególniono m.in. następujące materiały i media, których „prawdopodobnie używa współczesny nauczyciel na lekcji języka obcego”: własny głos, magnetofon kasetowy, czarna, biała i flanelowa tablica, podręczniki, książki ćwiczeń, czasopisma i tzw. ułatwione lektury, wszelkie inne materiały poglądowe (obrazki służące wprowadzaniu słownictwa, plakaty, mapy, realia – np. jadłospisy, kukielki itd.), odtwarzacz wideo z taśmami i filmami, radio, telewizor, podręczne materiały dydaktyczne – słowniki, przewodniki gramatyczne. Wspomina się także o dostępnym dla osób uczących się języków obcych centrum samokształceniowym (*self-access centre*), w którym można zgromadzić różnorodne pomoce dydaktyczne, jak też o laboratorium językowym. Odtwarzacze DVD i CD oraz Internet wymieniane są (przypomnijmy, że encyklopedię wydano dokładnie 10 lat temu, w 2004 r.) jako niezbyt jeszcze dostępne dla uczących się języków (Ibidem).

W *Routledge Encyclopedia of LT&L* znajdujemy jeszcze kolejne hasła związane z użyciem mediów w pedagogice językowej, a mianowicie hasło *CALL* (*Computer Assisted Language Learning*) oraz *INTERNET*. *CALL* definiuje się jako:

approach to language teaching and learning in which computer technology is used as an aid to the presentation, reinforcement and assessment material to be learned, usually including a substantial interactive element / podejście do nauczania i uczenia się języków, w ramach którego używa się technologii komputerowej, by wprowadzić nauczany materiał, wzmocnić (uatrakcyjnić) kształcenie lub ocenić stopień jego przyswojenia (Ibidem, s. 90).

Dalej w haśle przybliża się historię rozwoju podejścia *CALL* (znajdujemy informację, że narodziło się we wczesnych latach 80.). Podaje się także termin alternatywny, który zaczął funkcjonować we wczesnych latach 90. – *TELL* (*Technology Enhanced Language Learning*) / (*Technologicznie Wspomagane Nauczanie Języków*). W dalszej części hasła programom *CALL* przypisuje się rolę stymulującą, co wynika wprost z określonych właściwości technologii komputerowych, takich jak: możliwość sprzężenia zwrotnego z uczącym się (interaktywność), reakcja na błąd językowy itp. (Ibidem, s. 91). Podejście *CALL* było wykorzystywane najpierw głównie w testowaniu znajomości języków obcych (dzięki wypracowywanym przez lata technikom pytań zamkniętych, zadań wielokrotnego wyboru itp.). Zastosowanie tego podejścia w nauczaniu języków obcych systematycznie zmienia się od momentu wynalezienia w 1992 r. sieci WWW, która jawiła się najpierw przede wszystkim jako źródło różnorodnych autentycznych materiałów dydaktycznych,

a dzięki pojawianiu się coraz to nowych technologii komputerowych², również jako narzędzie umożliwiające podejmowanie zadań interaktywnych (Ibidem, s. 92, 311).

W haśle słownikowym *INTERNET* to medium przedstawiane jest jako efektywne narzędzie, wykorzystywane chętnie w podejściu działaniowym (*task-based learning*), nauczaniu tandemowym (*tandem learning*) i w pracy grupowej (*group work*). Zaznacza się także, że wykorzystanie Internetu w nauczaniu języków obcych to ważne zadanie na przyszłość. Bardziej wszechstronne stosowanie tego narzędzia w pedagogice językowej wymaga zarówno od nauczycieli, jak i uczniów zapoznania się ze strategiami i nabycia specjalnych umiejętności w zakresie wyszukiwania materiałów i używania Internetu (także strategii w zakresie monitorowania procesu) tak, by uzyskać jak najlepsze rezultaty w nauczaniu. Obie strony muszą nauczyć się, jak uczyć / uczyć się z zastosowaniem tego narzędzia (Ibidem, s. 310–312).

2.2. Klasyfikacje mediów edukacyjnych

Z dokonanego przez mnie przeglądu klasyfikacji mediów edukacyjnych wynika, że są one rozróżniane z zastosowaniem wielu wyznaczników i perspektyw.

Ohm (2010, s. 217) klasyfikuje **media edukacyjne**, przyjmując jako wyznaczniki:

1. Kanały sensoryczne, na które działają media (*sensory channels addressed by media*). Biorąc pod uwagę ten wyznacznik, wydziela trzy kategorie mediów: **media audytywne** (*auditive media*) – oddziałujące na kanał słuchowy (są to np. muzyka, programy radiowe), **media wizualne** (*visual media*) – odbierane za pomocą kanału wzrokowego (np. obraz, film niemy itp.) i **media audiowizualne** (*audiovisual media*) – odbierane za pomocą obu kanałów sensorycznych (jak np. ilustrowany tekst, film dźwiękowy itp.).

2. Sposób, za pomocą którego przekazywana informacja jest kodowana (*the manner in which the conveyed information is coded*). Tu również wyróżnia trzy kategorie mediów: **media werbalne** (*verbal media*), czyli takie, w których przekaz budowany jest za pomocą słów (np. programy radiowe, książki), **media obrazkowe** (*pictorial media*), w których znaczenie przekazywane jest za pomocą obrazu (są to np. różnego rodzaju obrazy, filmy nieme), a wreszcie formę mieszaną – **media wielokodowe** (*multicodal media*), w których znaczenie przenoszone jest z użyciem obu kodów, np. ilustrowany tekst, film dźwiękowy itd. (za: Chan i in., 2011, s. 3–4).

W haśle *MATERIAŁY I MEDIA*, zawartym w *Routledge Encyclopedia of LT&L*, klasyfikuje się **pomoce dydaktyczne** (*teaching aids*), w tym media, z uwzględnieniem ich funkcji pedagogicznych. Dzieli się je na:

² Nazywane są one ICTs – *Information and Communication Technologies*. W haśle ze współczesnego źródła internetowego wymienia się wśród technologii ICT komputery, Internet, radio i telewizję, telefonię, a wśród ich funkcji: komunikowanie, kreowanie, przekazywanie, magazynowanie informacji oraz zarządzanie informacją. Jako formy użycia nowych technologii w nauczaniu wymienia się: e-learning, nauczanie tandemowe, tzw. blended learning; zob. http://en.wikibooks.org/wiki/ICT_In_Education/Definition_Of_Terms [20.04.2014].

- *aural, visual and audio-visual* – pomoce słuchowe, wzrokowe i słuchowo-wzrokowe (podobnie jak to czyni Ohm w punkcie 1 zamieszczonym powyżej);
- *teaching / learning materials* – pomoce służące nauczaniu i uczeniu się;
- *data materials* (materiały o charakterze informacyjnym, służące dalszej eksploracji językowej), *instruction materials* (materiały takie jak podręczniki, służące praktyce językowej), *process materials* (*are those parts of language course that mediate to learners how the course is proceed / te fragmenty kursu językowego, za pomocą których objaśnia się przebieg kursu*), *reference materials* – materiały podręczne o charakterze pomocniczym, takie jak słowniki;
- *basic or supplementary materials* – materiały podstawowe i uzupełniające;
- *materials designed for use in the classroom or for self-study* – materiały wykorzystywane w klasie lub do samokształcenia;

• materiały i media klasyfikowane ze względu na rozwijaną sprawność, którą praktykuje się z ich użyciem, np. *reading, writing, speaking, grammar practice materials / media* – materiały i media służące rozwijaniu sprawności czytania, pisania, mówienia, poprawności gramatycznej (Byram, red., 2004, s. 394–395).

Mimo pewnych powtórzeń klasyfikację przedstawioną w *Routledge Encyclopedia of LT&L* można uznać za próbę odświeżenia poglądów na temat stosowania pomocy dydaktycznych we współczesnej dydaktyce języków obcych. Zwraca uwagę wydzielenie wśród pomocy dydaktycznych tych, które mają służyć uczniom i nauczycielom, a także takich, które rozwijają poszczególne sprawności językowe. Za nowatorskie trzeba uznać także wydzielenie w kategorii trzeciej pomocy służących objaśnianiu poszczególnych faz nauki – jak sądzę, mogą to być np. zwroty metadykursywne typu: „A teraz przejdziemy do...” lub „W drugiej części lekcji zajmiemy się...”. Pomoce wymienione w kategorii pierwszej są właściwie zgodne z podziałem mediów zaproponowanym w punkcie pierwszy klasyfikacji Bohma, a tę (w całości) uważam za klasyfikację podstawową.

Kolejna oryginalna klasyfikacja mediów edukacyjnych została stworzona przez D. Laurillard (2002), która wyróżniła pięć ich typów, biorąc pod uwagę podstawowe formy aktywności, wspierane przez określony rodzaj środków masowego przekazu. Są to:

- **media narracyjne** (*narrative media*), opisywane jako *linear presentational media that are non-interactive and non-computer-based / media linearne, prezentacyjne, nieinteraktywne, nieopierające się na narzędziach komputerowych*, reprezentowane np. przez druk, kasetę magnetofonową, telewizję i film;
- **media interaktywne** (*interactive media*), charakteryzowane jako *computer based presentational media which allow users to navigate and select content / „media prezentacyjne oparte na technikach komputerowych, dające użytkownikom możliwość nawigowania oraz doboru treści”*, np. hipertekst, hipermedia, multimedia;
- **media podlegające adaptacji** (*adaptive media*), opisywane jako *computer based media that can change their state in response to the users actions / media oparte na technikach komputerowych, które mogą się zmieniać w odpowiedzi na*

działania użytkowników, są to np. symulacje, przestrzenie wirtualne, programy asystujące uczącym się (*tutorial programmes*);

- **media komunikacyjne** (*communicative media*), *which serve the purpose of enabling discourse, that is, bringing people together to discuss and interact through text/graphics, audio, video and any combinations of these / których celem jest umożliwianie dyskursu, czyli łączeniu ludzi po to, by prowadzili dyskusje i wchodzili w interakcje za pomocą tekstu / grafiki, nośników takich jak audio, video i różnorodnych ich kombinacji*;

- **media produktywne** (*productive media*) *which enable learners [...] to build something or author their own contribution / które umożliwiają uczącym się [...] budowanie czegoś lub odgrywanie twórczej roli / tworzenia czegoś* (za: Chan i in. 2011, s. 4–5).

Omówione wyżej klasyfikacje skłaniają do przemyśleń na temat zmieniającej się roli mediów w pedagogice językowej. Inspirujące i oryginalne wydaje się w tych podziałach spojrzenie na media z innej niż dotychczas perspektywy. Uwzględniają one w znacznym stopniu specyfikę nauczania języków obcych. Za taksonomię najtrafniej obrazującą zmiany w świadomości metodyków, spowodowane rewolucją cyfrową i wynalezieniem medialnych narzędzi interaktywnych, w dużym stopniu poporządkowanych działaniom użytkowników, uznaję w szczególności klasyfikację Laurillard. W jej podziale jedynie media z pierwszej kategorii – określane jako narracyjne – odpowiadają tzw. mediom tradycyjnym.

3. STOSOWANIE MEDIÓW W NAUCZANIU JĘZYKÓW OBCYCH. UWARUNKOWANIA I DYLEMATY

Upowszechnienie się danego typu mediów było zwykle powiązane z popularnością określonej metody nauczania. Na przykład w okresie panowania metody audiolingwalnej bardzo szeroko wykorzystywano magnetofon, umożliwiający wykonywanie nagrań, jak też ich odsłuchiwanie. W kolejnym, audiowizualnym, okresie za najbardziej efektywne narzędzie nauczania uznawano nagrania wideo (film) (Byram, red., 2004, s. 394–395). W ostatniej dekadzie dwudziestego stulecia rozpoczęła się „rewolucja językowa” (*the language revolution*) (Crystal 2001, s. 204), wywołana przede wszystkim przez wynalazek i rozpowszechnianie się Internetu. Zdaniem Davida Crystala (2004, s. 5) technologia internetowa

supplemented spoken and written language with a linguistically novel medium of communication, and raised fresh questions about the way language will continue to evolve / stała się dodatkiem do języka mówionego i pisanego, a tym samym nowym językowym medium komunikacji, i wywołuje ciągle nowe pytania o to, jak będzie dalej się rozwijać.

W XXI wieku rola, zastosowanie oraz wpływ Internetu stale rosną, co sprawia, że badania ukierunkowane na użycie w edukacji nowych technologii przyciągają badaczy reprezentujących różnorodne dyscypliny naukowe – nauki społeczne,

medioznawstwo, psychologię i językoznawstwo (Byram, red., 2004, s. 397). Entuzjaści stosowania najnowszych technologii komputerowych uważają, że

language pedagogy cannot and should not be immune to the advantages the Internet offers – in information, in resources for global communication / pedagogika językowa nie może i nie powinna być nieczuła na zalety Internetu jako źródła informacji i rolę, jaką pełni on w globalnej komunikacji (Maley, Wstęp, Windeatt i in., 2000, s. 1).

Akcentują także ważną rolę Internetu w samokształceniu, w tym szczególnie w autoewaluacji (Byram, red., 2004, s. 396–397) oraz w intraktywnej komunikacji językowej (Chan i in. 2001, s. 11). Internet jest ceniony za:

immediate, cost-effective and wide-ranging access to authentic language-learning materials, irrespective of the level and location of language learners and teachers / możliwość natychmiastowego, taniego i szerokiego dostępu do autentycznych materiałów dydaktycznych niezależnie od takich czynników jak poziom uczących się czy miejsce, w jakim znajdują się uczący się i nauczyciele (Byram, red., 2004, s. 311).

Nie jest to jedyny współczesny pogląd na temat stosowania nowych medialnych technologii, a szczególnie Internetu, w pedagogice językowej. Alan Maley (zob. *Wstęp* do: Windeatt i in. 2000, s. 1) twierdzi, że stosunek nauczycieli języków obcych do wykorzystywania najnowszych technologii komputerowych jest *emotion-driven* / „na wskroś emocjonalny”. Maley przypomina, że wśród nauczycieli jest dużo osób bardzo niechętnie nastawionych do technologii komputerowych, jak też wielu bezkrytycznych entuzjastów. Jego zdaniem przedstawiciele tej drugiej grupy mogą wyrządzić krzywdę uczącym się, ponieważ fascynacja samym medium, nieoparta na właściwej metodzie pracy z nim, spowoduje negatywne rezultaty, a dla ucznia będzie jedynie powierzchowną i chwilową atrakcją. Ponadto nie było i nadal nie ma zgody wśród badaczy co do wpływu mediów na nauczanie języków. Niektórzy (np. Clark 1983; 1994; za: Chan i in. 2011, s. 7–8) są zdania, że pozytywny rezultat uzyskuje się w nauce języków obcych za sprawą właściwej metody, nie mediów. Inni uważają, że

media are more than mere vehicles of learning and can be used more productively as tools to support learners' cognition by freeing them from unproductive cognitive tasks and allowing them to focus more fully on the construction of knowledge / media nie są jedynie środkami przenoszącymi nauczanie i mogą być wykorzystane bardziej efektywnie w roli narzędzi wspierających poznanie uczących się, uwalniając ich od nieproduktywnych działań poznawczych i umożliwiając im koncentrację na konstruowaniu wiedzy (Jonassen i in 1994; za: Chan i in. 2011, s. 9).

Współcześnie uczeni koncentrują się przede wszystkim na definiowaniu roli i funkcji mediów elektronicznych w zakresie rozbudzania i podwyższania motywacji uczących się języków obcych, rozwijaniu ich kompetencji komunikacyjnych i kulturowych, a także strategii mediacyjnych, autonomii w nauczaniu i samooceny³.

³ Takie zagadnienia podejmują np. autorzy kolejnych prac zebranych w tomie: Chan i in., red. 2011, *Media in Foreign Language Teaching and Learning*. Por. również cele międzynarodowego

4. PRZYKŁADY STOSOWANIA TECHNOLOGII KOMPUTEROWYCH W PEDAGOGICE JĘZYKÓW OBCYCH

4.1. Propozycje i prognozy Davida Crystala

W podrozdziale *Applied Internet Linguistics* monografii *Language and the Internet* (Crystal 2001, s. 231–237), którą dziś można uznać za przełomową pracę o znaczeniu historycznym, David Crystal spodziewa się, że Internet i inne technologie ICT będą miały istotny wpływ na nauczanie języków obcych. Zdaniem tego autora i innych, cytowanych w rozdziale jego książki, to właśnie ta subdziedzina lingwistyki stosowanej najszybciej zacznie przekształcać się w internetową lingwistykę stosowaną.

4.1.1. Według Crystala w nauczaniu języków obcych dużą rolę odegra **poczta elektroniczna**. Autor widzi ogromne możliwości w zakresie stosowania tego narzędzia – można je bowiem wykorzystywać do korespondencji / komunikowania się na każdy temat i między różnorodnymi typami korespondentów (uczestnicy kursu mogą komunikować się między sobą, z nauczycielem, z innym rodzimym użytkownikiem języka docelowego). Kontakty za pośrednictwem poczty elektronicznej mogą służyć ocenie zadań domowych oraz wykonywaniu projektów językowych. Materiały dydaktyczne (teksty, materiały wizualne, pliki audio) mogą być przesyłane w formie załączników.

Nauczanie tandemowe, w którym korespondujący za pomocą e-maili uczą się wzajemnie języków, zostało przedstawione jako przykład tej formy nauczania – nadawcy piszą wiadomości w rodzimym języku adresata i otrzymują od niego informacje zwrotne (np. poprawiony tekst), dzięki którym następuje dalszy rozwój językowy osób komunikujących się w ten sposób. Wielkim walorem takiego sposobu uczenia się jest, zdaniem Crystala i przywoływanych przez niego autorów, wzajemne poznawanie się korespondentów oraz nabywanie kompetencji kulturowych i społecznych. Uczestnictwo w językowych projektach międzynarodowych z wykorzystaniem komunikacji za pomocą e-maili jest promowaną na kartach monografii Crystala formą edukacji językowej (zob. Crystal 2004, s. 233)⁴.

Autor podaje przykład z własnego życia, kiedy to próbował uczyć się języka arabskiego metodą tandemową w latach 60. ubiegłego stulecia, używając do tego celu poczty tradycyjnej. Niestety, był to eksperyment nieudany, ze względu na małą efektywność takiego uczenia się, spowodowaną powolnością korespondowania w owych czasach. Wykrzyknienie *If e-mail had existed then! / Gdyby wtedy istniała poczta elektroniczna!* (Ibidem, s. 234) jest wyrazem entuzjastycznego

projektu *LiMe – Languages in Media*, realizowanego w UŁ, który w tym tomie przedstawia Sławomir Rudziński.

⁴ Spotkałam się z realizacją takiej formy nauczania w Uniwersytecie DePaul w Chicago już w latach 90. XX wieku. Opisałam ten eksperyment edukacyjny, prowadzony przez romanistę prof. Andrew Suozzo, w artykule Zarzycka (1998-1999).

stosunku Crystala do przydatności tego współczesnego komunikatora w nauczaniu języków obcych.

4.1.2. Kolejną polecaną przez Crystala formą uczenia się języków obcych jest komunikacja synchroniczna, jaką zapewnia **uczestnictwo w czatach**, jednak Crystal uważa, że rozwój tej formy komunikacji elektronicznej nie umniejsza wcale zalet bardziej tradycyjnej korespondencji za pomocą poczty elektronicznej – komunikacja asynchroniczna (tu: e-mailowanie) nie jest bowiem tak stresująca dla uczących się, pozwala korespondującym zrozumieć intencje drugiej strony, przemyśleć własną odpowiedź, uczestniczyć w wymianie (w procesie uczenia się) bardziej świadomie.

4.1.3. David Crystal widzi również przyszłość nowych technologii komputerowych w projektowaniu lekcji / zdarzeń językowych, podczas których uczestnikom kursu będą stawiane indywidualne zadania z **użyciem komputerów połączonych w sieć lokalną**. Dodajmy na marginesie, że taka forma nauczania dziś jest już realizowana – istnieją platformy edukacyjne na których, po zalogowaniu się, uczestnicy kursów e-learningowych, wchodzi w interakcje, wykonują w parach lub większych grupach zadania językowe.

4.1.4. David Crystal wiąże wielkie oczekiwania z **siecią WWW** jako narzędziem wykorzystywanym w nauczaniu języków. W sieci są dostępne różnego rodzaju słowniki, autentyczne teksty na każdy temat (w wersji mówionej i pisanej). Autor jednak zwraca uwagę, podobnie jak inni badacze zajmujący się rolą Internetu, że dużym wyzwaniem i problemem pedagogicznym jest konieczność sortowania informacji zawartych na stronach WWW. Zwraca także uwagę na niepewność, jaką może wzbudzać korzystanie ze źródeł tekstowych w Internecie – często wiele źródeł ginie bowiem w śmietniku internetowym, co może przysporzyć nauczycielom kłopotów i zniechęcić ich do korzystania z sieci WWW. Dużym problemem jest według Crystala także fakt, że korzystając ze źródeł internetowych w sposób czynny lub bierny, uczący się przyswajają wiele form błędnych – pisownia, składnia i typografia tekstów internetowych jest daleka od przyjętych standardów językowych.

Wyzwaniem dla współczesnej pedagogiki językowej jest według Crystala konieczność przezwyciężenia trudności związanych z używaniem Internetu przez nabywanie nowych kompetencji w zakresie użycia technologii komputerowych. Badacz nawołuje nauczycieli i uczących się, by „nauczyli się języka Internetu” i przełożyli go na efektywne nauczanie / uczenie się języków obcych (Ibidem, s. 236).

4.2. Pomysły zawarte w przewodniku metodycznym Scotta Windeatta, Davida Hardisty’ego i Davida Eastmenta *The Internet*

Na światowym rynku wydawniczym istnieje wiele podręczników-przewodników dla nauczycieli języków obcych, którzy są zainteresowani użyciem określonego typu mediów na lekcji. Należy w tym miejscu przywołać znaną anglojęzyczną serię metodyczną *Resource Books for Teachers*, wydawaną przez Oxford University

Press, redagowaną przez Alana Maleya, w której opublikowano wiele tekstów, ukazujących techniki pracy z użyciem prasy, wideo (filmu), muzyki (np. klasycznej, piosenek), a także technologii komputerowych. Inne anglojęzyczne serie metodyczne, w których ogłoszono drukiem przewodniki związane z użyciem mediów to np.: publikowana przez wydawnictwo Routledge seria *Intertext*, redagowana przez Adriana Bearda i Angelę Goddard, a także seria *Pilgrims Longman Resource Books*, wydawana przez Longman Group, redagowana przez Setha Lindstromberga, oraz wydawana przez Cambridge University Press seria *Cambridge Handbooks for Language Teachers* redagowana przez Penny Ur (w bibliografii podaję adresy internetowe, pod którymi można znaleźć informacje na temat zawartości serii). Poniżej szerzej opisuję pomysły wykorzystania Internetu, zawarte w jednym tylko przewodniku z serii *Resource Books for Teachers*, Oxford University Press.

Książka Scotta Windeatta i in. *The Internet* (2000)⁵ realizuje postulat Davida Crystala – jej najważniejszym celem jest zbliżenie nauczycieli języków obcych i uczących się do Internetu. To medium traktowane jest w przewodniku przede wszystkim jako narzędzie eksploracji (umożliwiające pozyskanie ciekawych tekstów czy informacji), komunikacji oraz stymulowania do zadań o charakterze twórczym z wykorzystaniem wyobraźni. Autorom publikacji przyświecała także myśl, by ucząc / ucząc się języka za pomocą Internetu, nabywać jednocześnie umiejętności w zakresie korzystania z technologii komputerowych (Windeatt i in. 2000, *Introduction*, s. 5–15).

W części pierwszej przewodnika zaprezentowano aktywności, których celem jest praktyka w zakresie podstawowych sprawności, umożliwiających korzystanie z Internetu, za jakie zostały uznane: przeszukiwanie zasobów Internetu, ich ocena, magazynowanie informacji i komunikowanie się w oparciu o źródła internetowe.

Część druga zawiera przykłady aktywności zorientowanych na rozwijanie słownictwa oraz zagadnienia gramatyczne. W część trzeciej opisano pomysły lekcji/aktywności ukierunkowanych na praktykę w zakresie czytania, pisania, słuchania, tłumaczenia i rozwijania sprawności zintegrowanych. W książce zamieszczono także załączniki, w których znajdują się objaśnienia terminów związanych z Internetem, użyteczne linki do stron internetowych, adresy kontaktowe, bibliografię.

Każda z przedstawionych w przewodniku aktywności jest podobnie ustrukturyzowana i składa się z następujących elementów: poziom uczących się, dla których przeznaczona jest dana aktywność; czas potrzebny do jej wykonania; jej cele; wymagania techniczne (sprzętowe); określenie wiedzy wymaganej od podejmujących daną aktywność; instrukcje dotyczące działań, jakie wykonać przed określonym zadaniem; opis procedury głównej (poszczególnych kroków, które należy podjąć, by zrealizować daną aktywność) oraz sugestie dotyczące fazy postzadaniowej (np. tematów pracy domowej), jak też informacje na temat zadań

⁵ Ten wydany po raz pierwszy w 2000 r. przewodnik miał już kilka wydań; w niniejszym artykule korzystam z wydania z 2008 r.

wariantywnych; często dodawane są komentarze (opis za: Ibidem, s. 16–18). Poniżej przedstawiam, w skrótowej formie, kilka pomysłów z tej książki.

Na przykład w aktywności 1.1. (poziom co najmniej średni) *It all depends* („Wszystko zależy...”) zadanie polega na znalezieniu w Internecie tekstów/wypowiedzi z użyciem fraz *depend on/of/from*. Uczeń otrzymuje wcześniej kartę pracy – ćwiczenie z lukami. Zadanie polega na uzupełnieniu pustych miejsc odpowiednimi przyimkami; może być wykonywane w grupach (Ibidem, s. 24–25).

Celem aktywności nr 1.2. (wszystkie poziomy zaawansowania) *Desperately seeking* (*Desperacko szukam...*) jest ćwiczenie w zakresie szybkiego przeszukiwania zasobów internetowych i interpretowania rezultatów tych działań. Uczniowie otrzymują kartę pracy – tabelę z postawionymi pytaniami, np.: „Na jakich stronach WWW najłatwiej będzie Ci znaleźć fotografie Madonny i pliki audio z jej piosenkami?”. Zadaniem uczących się jest odnalezienie tych stron, udzielenie odpowiedzi na pytanie „Dlaczego korzystałeś/korzystałaś z tych właśnie stron?”, a następnie podzielenie się własnymi opiniami o wykonanym zadaniu (Ibidem, s. 26–29).

Celem aktywności 2.5 *Just the job / Tylko praca* (poziom średni i zaawansowany) jest ćwiczenie słownictwa z pola leksykalnego „praca i zawody”, a także porównywanie wymagań związanych z otrzymaniem posady w konkretnej profesji w różnych krajach. Zadanie jest sterowane za pomocą karty pracy, w której wymaga się od wykonujących zadanie z użyciem Internetu odpowiedzi np. na następujące pytania: „Jakie są twoje wyobrażenia na temat: wymagań/zarobków/miejsc pracy/związanych z podjęciem pracy w danym zawodzie w twoim kraju / w innym kraju?” (Ibidem, s. 56–57).

W przewodniku metodycznym *The Internet* Scotta Windeatta i in., nauczyciel znajdzie wielką różnorodność pomysłów możliwych do zrealizowania zarówno na zajęciach, jak i w trybie pracy domowej. Wymagania sprzętowe nie są wysokie, a propozycje dydaktyczne, dzięki ich uwersalizmowi i gotowym kartom pracy, są łatwe do zaadaptowania na lekcji różnych języków obcych.

5. PODSUMOWANIE

Jak się wydaje, nie ma lepszej drogi, by rozstrzygnąć dylemat związany ze stosowaniem mediów w nauczaniu języków obcych, a szczególnie nowych technologii komputerowych, niż „oswojenie”, a następnie – systematyczne i zgodne z zasadami pedagogiki językowej – wdrożenie tych technologii. Przegląd zawartości światowych specjalistycznych prac glottodydaktycznych oraz anglojęzycznych serii metodycznych pokazuje, że użycie każdego rodzaju mediów, w tym nowych technologii ICT, może być ożywcze dla nauczania języków obcych. Rewolucja językowa spowodowana jest dziś za sprawą nowych technologii, a nauczanie języków obcych to – jak wykazaliśmy wyżej, cytując fragmenty prac

z zakresu językowej edukacji medialnej – ważny element tej rewolucji. Wzorowy lektor języka obcego XXI wieku to taki pedagog, który poświęci czas na nabycie kompetencji w zakresie stosowania podejścia CALL i uczyni je skutecznym – i (to ważne!) lubianym przez siebie i uczących się – narzędziem dydaktycznym.

BIBLIOGRAFIA

- Byram M. (red.), 2004, *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning*, London and New York.
- Clark R.E., 1983, *Reconsidering research on learning from media*, „Review of Educational Research”, 53 (4), 445–459.
- Clark R.E., 1994, *Media will never influence learning*, „Educational Technology Research and Development”, 42 (2), 21–29.
- Crystal D., 2001, *Language and the Internet*, Cambridge.
- Crystal D., 2004, *The Language Revolution*, Cambridge & Malden.
- Jonassen D.H., Campbell J.P., Davidson M.E., 1994, *Learning with media. Reconstructing the debate*, „Educational Technology Research and Development”, 42 (2), 31–39.
- Laurillard, D., 2002, *Rethinking university teaching. A framework for the effective use of technology* (2nd ed.), London & New York.
- Maley A., 2000, *Wstęp do: Windeatt S. i in., 2008, The Internet. Resource Books for Teachers*, Oxford & New York.
- Ohm, U., 2010, *Medium, das/Medien*, [w:] *Fachlexicon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*, red. H. Barkowski & H.-J. Krumm, Tübingen.
- Chan W.M., Chin K.N., Nagami M., Suthiwan T., 2011, *Media in foreign language teaching and learning: an introduction to the book*, [w:] *Media in Foreign Language Teaching and Learning. Studies in Second and Foreign Language Education 5*, red. W.M. Chan, K.N. Chin, M. Nagami, T. Suthiwan, Boston.
- Media in Foreign Language Teaching and Learning. Studies in Second and Foreign Language Education 5*, 2011, red. W.M. Chan, K.N. Chin, M. Nagami, T. Suthiwan, Boston.
- Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning*, 2004, red. M. Byram, London & New York.
- Windeatt S., Hardisty D., Eastment D., 2000, *The Internet. Resource Books for Teachers*, Oxford & New York.
- Zarzycka G., *Język w stanie dyskursu jako efekt pracy z wieloma mediami*, „Postscriptum”, nr 27–29, Jesień 1998–wiosna 1999, s. 108–119; wersja elektroniczna: http://www.postscriptum.us.edu.pl/pdf/ps_old_27-29.pdf [07.05.2014].

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

http://en.wikibooks.org/wiki/ICT_In_Education/Definition_Of_Terms [20.04.2014].

SERIE WYDAWNICZE

Resource Books for Teachers, red. A. Mayley, Oxford University Press: Oxford UK, http://elt.oup.com/catalogue/items/global/teacher_development/resource_books_for_teachers/?cc=global&selLanguage=en&mode=hub. [07.05.2014].

Intertext, red. A. Beard, A. Goddard, Routledge Taylor & Francis Group, <http://www.routledge.com/books/series/se0313/> [07.05.2014].

Pilgrims Longman Resource Books, red. S. Lindstromberg, Longman Group, <http://www.amazon.com/Pilgrims-Training-Longman-Resource-Books/dp/0582064937> [07.05.2014]

Cambridge Handbooks for Language Teachers, red. P. Ur, Cambridge University Press, http://www.cambridge.org/fr/elt/catalogue/subject/item382380/Cambridge-Handbooks-for-Language-Teachers/?site_locale=fr_FR [07.05.2014].

Grażyna Zarzycka

MEDIA IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING. THEORIES AND SELECTED METHODOLOGICAL PROPOSITIONS

Keywords: educational media, media in foreign language education, pedagogy of media

Summary. In the article, I pose a question about the place and the role of media in teaching foreign languages in time of the language revolution caused by the electronic media expansion. I present experts' opinions from theoretical works written in English as well as from methodical teacher guides devoted to using ICTs in foreign language pedagogy, both published by acknowledged British and American publishing houses. Important aim of this article is to introduce new theories, definitions and educational media's classifications, as well as world specialists' opinions and expectations (some of them quite opposite) on the conditions and dilemmas related to the problem of applying media to foreign language teaching.